

Podpora studentských projektů na MU

Projekty kategorie A - návrh projektu

Podpora grantových projektů specifického výzkumu

MUNI/A/0845/2013, Možnosti využití experimentálních a behaviorálních přístupů ve veřejné ekonomii
560000 Ekonomicko-správní fakulta, 561300 Kat. veřejné ekonomie

Období řešení projektu	od: 01.01.2014	do: 31.12.2014
Navrhovatel	doc. Mgr. Jiří Špalek, Ph.D. (7027)	
kontaktní údaje (telefony, e-mail)	7027@mail.muni.cz; 549497985	
Navrhovatel je	akademický pracovník MU	
Celkový počet studentů (magisterských i doktorských) zapojených do řešitelského týmu	7	
Celkový počet akademických pracovníků zapojených do řešitelského týmu	2	

Anotace projektu

Předložený projekt specifického výzkumu se zaměřuje na podporu studentských projektů v oblasti využití behaviorálních přístupů a metody ekonomického experimentu ve studiu veřejného sektoru.

V rámci projektu jsou studovány jednak dvě oblasti, které jsou tradičním předmětem studia experimentálního týmu na ESF MU - teorie a praxe charitativních sbírek (a související nástroje fundraisingu) a chování aktérů veřejné volby. Tato témata jsou doplněna aplikací behaviorální ekonomie v oblastech penzijních reforem, či neuroekonomie.

V oblasti fundraisingových technik a jejich relativní efektivnosti projekt navazuje na dosavadní výsledky získané týmem katedry veřejné ekonomie ESF v uplynulém období. Tyto výsledky ukazují poměrně významný potenciál experimentální metody při hledání vhodných fundraisingových nástrojů. Novinkou je zařazení crowdfundingu mezi analyzované nástroje a s tím související přístup s využitím nejen experimentální metody, ale i agentových modelů.

Stejně tak v případě veřejné volby navazujeme na dosavadní, i když dosud ne tolik rozvinutý výzkum. V předkládaném projektu se zaměříme na motivace aktérů veřejné volby, zejména na fenomén korupce.

Poslední oblastí je neméně zajímavá, avšak v českém prostředí téměř nestudovaná oblast behaviorálních aspektů rozhodování při tvorbě a aplikaci veřejné politiky. Specificky se zaměříme na penzijní reformu, neboť její dosavadní průběh v ČR vzbuzuje celou řadu otázek.

Jednotlivým prvkem všech částí projektu je především diskuse principu racionality ve smyslu tzv. homo oeconomicus a jeho použitelnost v moderní veřejné ekonomii. Existuje celá řada příkladů, které ukazují, že tento, standardní, model ekonomie funguje v realitě pouze omezeně a že lze zvažovat i alternativní pohledy, vycházející z behaviorálního pohledu na lidské rozhodování (omezená, či subjektivní racionalita, teorie vyhlídek).

Praktickými přínosy projektu mohou být doporučení neziskovým organizacím v oblasti vhodného nastavení fundraisingových nástrojů, či dokonce doporučení pro tvůrce veřejné politiky.

Odborná charakteristika projektu

Veřejná či charitativní sbírka je jednou z důležitých fundraisingových metod a hraje klíčovou roli ve veřejném sektoru. Velmi často je využívána neziskovými organizacemi, které tak využívají zdroje na realizaci svého poslání. Nicméně i veřejná správa může tuto metodu využít k financování některých veřejně poskytovaných statků. Teoretickým modelem tuto situace znázorňuje např. mechanismus dobrovolného přispívání na veřejný statek (Andreoni, 1995; Špalek, 2011). Příspěvky na veřejnou sbírku jsou často hodnoceny v kontextu obecné racionality, neboli v situaci kdy přispěvatel zvažuje všechny výnosy i náklady této činnosti. Jinými slovy, příspěvek se mu musí vyplatit. Pokud jsou brány v úvahu behaviorální aspekty rozhodnutí (př. Landry, 2005; Huck, 2011), pozornost se soustředí především na systémové nastavení veřejné sbírky (mechanismus dobrovolného přispívání, loterie, spoluúčast hlavního donora, atd.) nebo explicitní charakteristiky (velikost skupiny, počet opakování, způsob stanovení výhry v loterii, velikost spoluúčasti hlavního donora apod.), přičemž mohou uniknout zdánlivě nepodstatné detaily. A právě tyto detaily mohou hrát, posuzováno pohledem omezené racionality, zásadní roli (Loewenstein, 2007; Kahneman, Tversky a Slovic, 1982). Heuristiky v lidském rozhodování mohou např. způsobit, že se lidé ukotví k určité nahodilé částce, záleženť může také na zarámování podnětu k příspěvku či kognitivní reprezentaci dané problematiky.

V dnešní době existuje již široké povědomí o faktorech, které ovlivňují úroveň příspěvku na veřejný statek (viz např. Ledyard, 1995). Při jejich studiu experimentátoři pracují s různými (více, či méně zásadními) modifikacemi klasického VCM. Jednou z modifikací klasického VCM je i jeho doplnění o loterii neboli možnost mimořádného zisku pro vylosovaného přispěvatele. V praxi (zejména v USA nebo Velké Británii) jsou loterie často používány jako alternativa jiných schémat dobrovolného přispívání na veřejný statek. Jedná se o příklad decentralizovaného mechanismu financování veřejných statků.

Významným rozměrem experimentů zabývajících loteriami jakožto alternativním mechanismem dobrovolného přispívání na veřejné statky je možnost přímého využití jejich výsledků v praktické aplikaci, kterou jsou charitativní sbírky. Cílem organizátorů veřejných či charitativních sbírek je maximalizovat vybrané prostředky, a prostředkem k dosažení tohoto cíle je může být právě doplnění sbírky o

Podpora studentských projektů na MU

Projekty kategorie A - návrh projektu

Podpora grantových projektů specifického výzkumu

loterii. V této souvislosti může experimentální výzkum pomoci zodpovědět otázku, který z loterijních mechanismů je nejefektivnější. Kromě výše uvedené loterie existují ještě další v praxi využívané fundraisingové mechanismy, jako jsou například sbírky se spoluúčastí (významného dárce nebo např. zaměstnavatele) nebo charitativní aukce. Zcela nový fenomén pak představuje crowdfunding, který se - s využitím internetu - stále více uplatňuje při generování prostředků (nejen) pro neziskový sektor. Tyto a další mechanismy budou rovněž předmětem studia předkládaného projektu. Účinnost vybraných bude ověřena pomocí laboratorního testování, případně polním experimentem. Projekt navazuje na již publikované výsledky, kterých členové týmu dosáhli v minulosti. (Šeneklová, Špalek, 2009; Berná, Špalek, 2010; Špalek, Berná, 2011, Berná, 2013, Špalek a kol., 2013).

Řešený projekt se tedy rozpadá do tří samostatných částí:

- 1) Behaviorální faktory ovlivňující efektivnost veřejné sbírky (Špalek, Berná, Kuna, Svobodová), kdy bude zkoumána efektivnost variantních nastavení veřejné či charitativní sbírky a potenciální vliv heuristik v lidském rozhodování.
- 2) Motivy aktérů veřejné volby (Špalek, Fišar, Sobotková, Kopečková), která se zaměří na aplikaci behaviorálních přístupů při studiu motivací aktérů veřejné volby, zejména v oblasti korupčního chování či daňové morálky.
- 3) Behaviorální přístupy jako nástroj formulace veřejných politik (Řezáč), kde budou na příkladu penzijní reformy v ČR posouzeny přínosy a limity behaviorální a experimentální metody.

Předpokládané výstupy projektu

S ohledem na to, že řešitelský kolektiv se skládá primárně ze studentů doktorského programu, kteří jsou teprve ve svém prvním nebo třetím semestru studia, se dají publikační výstupy očekávat v dalších letech, tj. i po ukončení řešení navrhovaného projektu. Přidělené finance umožní těmto studentům se zvolené oblasti věnovat do větší hloubky a výsledky výzkumu diskutovat na vědeckých konferencích a publikovat v odborných časopisech. Současně budou výsledky projektu využity v disertačních pracích účastníků projektu.

Časový harmonogram řešení

Projekt do značné míry navazuje na předchozí projekt, řešený v roce 2013. Měl by tak přinést mimo diskuse mezi členy výzkumného týmu i dosažení větší synergie. Lze rovněž očekávat, že první část výzkumu bude u „mladších“ doktorandů charakteristická větším důrazem na metodologickou část výzkumu, kdežto u „starších“ doktorandů se již očekávají publikační výstupy v odborných časopisech. Můžeme rovněž předpokládat účast na (zejména domácích) konferencích.

Cíle projektu a způsob jejich dosažení

Cíle projektu se, z hlediska navrhovatele i garantujícího pracoviště rozpadají do dvou částí. Tou první je vědecko-výzkumný potenciál projektu. Zde se jedná o následující cíle:

- 1) Na základě analýzy výsledků doposud provedených experimentů (zahraničních i vlastních) posoudit účinnost různých mechanismů přispívání na veřejný statek použitelných při charitativních sbírkách (charitativní loterie, charitativní aukce, sbírky se spoluúčastí, crowdfunding). Vybraný mechanismus otestovat pomocí polního experimentu a s pomocí získaných dat formulovat praktická doporučení.
- 2) Identifikovat význam heuristik pro nastavení jednotlivých parametrů penzijní reformy.
- 3) S využitím metod experimentální ekonomie ověřit racionalitu rozhodování jedince „voliče“ v procesu veřejné volby, zejména ve vztahu k fenoménu korupce.

Druhou oblast zahrnují cíle, orientující se na růst potenciálu vědeckého týmu. S tímto ohledem je za cíle projektu možno považovat:

- 1) Lépe zacílit výzkumnou aktivitu těch členů výzkumného týmu, kteří jsou v současné době studenty doktorského studijního programu. V rámci výzkumného projektu mají tito kolegové svěřenou svou dílčí část, která vznikla po konzultaci mezi nimi navrhovatelem a ostatními řešiteli projektu.
- 2) Zlepšit publikační aktivitu a možnosti členů řešitelského týmu. Jedním z nástrojů, se kterým se při řešení projektu počítá, je pořádání pravidelných výzkumných seminářů (cca jednou měsíčně). Výzkumné semináře povedou k většímu provázání řešitelského týmu a současně mohou pomoci k jeho vyšší a kvalitnější publikační aktivitě. Dosažení tohoto cíle má napomoci i finanční motivační program projektu, který počítá s určitou mírou variability ohodnocení (stipendia, či odměny) dle předem daných měřítek publikační aktivity.
- 3) Zlepšit přenos výsledků do výuky bakalářského a magisterského typu studia. I když studenti mgr. nebo bc. programu nejsou uvedeni v řešitelském týmu, předpokládá se jejich určité zapojení, ať už ve formě výuky oborových předmětů nebo budoucí selekcí nadaných jedinců.

V roce 2014 očekáváme následující výstupy projektu (dle Metodiky hodnocení výsledků VaV):

- Jeden až dva příspěvky ve vědeckém časopisu, který je ve světově uznávané databázi (Jimp nebo JSvetDB) – publikace, resp. nabídnutí článku k otištění.
- Jeden až dva příspěvky v českém recenzovaném časopise (Jrec), které lze substituovat příspěvky v časopisu v mezinárodní databázi.
- Účast na konferenci s článkem ve sborníku – alespoň 4 příspěvky sborníku, které lze substituovat příspěvky v českém recenzovaném časopise.
- Dvě obhájené diplomové práce.

Předpokládáme, že mohou vzniknout i výstupy, které nejsou bodově hodnocené podle Metodiky hodnocení výsledků VaV. Těmi může

Podpora studentských projektů na MU

Projekty kategorie A - návrh projektu

Podpora grantových projektů specifického výzkumu

být vystoupení na konferencích (zejména doktorandské konference), vystoupení na odborném semináři katedry nebo zpracování working paperu, který bude prezentován na tomto semináři.

Plánovaná účast na odborných akcích hrazená z podpory projektu

S ohledem na malou část rozpočtu věnovanou odborným akcím, lze zmínit, že účast na konferencích je plánovaná zejména pro Českou republiku. Jedná se zejména o konference pořádané jinými vysokými školami v ČR a zejména doktorandské konference.

Seznam a stručná souhrnná charakteristika zásadních odborných výsledků členů výzkumného týmu relevantních pro projekt dosažených za poslední 3 roky

- BERNÁ, Z., J. ŠPALEK. Decentralized Punishments in Fighting Corruption: Experimental Evidence from Czech Republic. In MODERN AND CURRENT TRENDS IN THE PUBLIC SECTOR RESEARCH. BRNO: MASARYKOVA UNIV, 2012. s. 22-30, 9 s. ISBN 978-80-210-5822-4.
- BERNÁ, Z. Different Matching in Public Goods Experiments with Punishment Opportunity. Review of European Studies, Canadian Center of Science and Education, 2013, roč. 5, č. 4, s. 30-42. ISSN 1918-7173. doi:10.5539/res.v5n4p30.
- BERNÁ, Z. Decentralized punishment under different matching types. In Proceedings of the 17th International Conference: Current Trends in Public Sector Research. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2013. s.
- FIŠAR, M. Corruption among Russian Students: Experimental Evidence from the Pilot Sessions at Lobachevsky State University of Nizhni Novgorod. In Proceedings of the 17th International Conference. Current Trends in Public Sector Research. 1st. Brno: Masarykova univerzita, 2013. s. 163-169, 320 s. ISBN 978-80-210-6159-0.
- ŠPALEK, J., BERNÁ, Z. Threshold effectiveness in contributing to the public good: Experiments involving Czech students. Prague Economic Papers, Praha : Oeconomica, 2011, Vol. 3, p. 250-267.
- ŠPALEK, J. Veřejné statky: Teorie a experiment. 1. vyd. Praha : C.H. Beck, 2011. 224 s. Edice Ekonomie. ISBN 978-80-7400-353-0.
- ŠPALEK, J. Dobrovolné přispívání na veřejný statek: mýtus nebo realita. In Medved, J., Nemeč, J. Verejné financie. 1. vydání. Bratislava : Sprint dva, 2011. s. 96-102. ISBN 978-80-89393-46-6.
- ŠPALEK, J., BERNÁ, Z. Effectiveness of Charitable lottery design: Experimental evidence from the Czech Republic and Russia. In The 7th PEARL Conference Public Economics At the Regional and Local level. 2010.
- KOPEČKOVÁ, L., ŘÍKOVSKÝ, J. Pojetí konceptu racionality ve světle behaviorální ekonomie in Veřejná ekonomika a správa: sborník z mezinárodní konference. Ostrava: VŠB TU, 2011.
- KOPEČKOVÁ, L.; FIŠAR, M. Are economists selfish, or not? In 3rd International PhD Students Conference - New Economic Challenges. Brno : Masarykova univerzita. (2011).

Finanční rozpočet (v jednotkách Kč)

	Návrh
OSOBNÍ NÁKLADY CELKEM	178 720
Osobní náklady - STUDENTI	142 000
procento z celkových osobních nákladů	79 %
mzdové náklady na studenty	0
DPP pro studenty	0
DPČ pro studenty	0
stipendia	142 000
odvody na sociální a zdravotní pojištění + soc.fond	0
Osobní náklady - OSTATNÍ členové týmu	36 720
mzdové náklady ostatní	27 200
DPP ostatní	0
DPČ ostatní	0
odvody na sociální a zdravotní pojištění + soc.fond	9 520
cestovné	27 200
drobný hmotný a nehmotný majetek	0
kancelářský a ostatní spotřební materiál	0
služby	13 600
režijní náklady	45 921
procento režijních nákladů	17,30 %
CELKEM	265 441

Podpora studentských projektů na MU

Projekty kategorie A - návrh projektu

Podpora grantových projektů specifického výzkumu

Zdůvodnění finančního rozpočtu

Osobní náklady:

Vzhledem k tomu, že se jedná o studentský projekt výzkumu, je většina nákladů spojena se studenty DSP. Část stipendií je určena také třem magisterským studentům, kteří v rámci projektu získají podklady pro své diplomové práce.

Na jednoho studenta doktorského programu zapojeného do projektu je uvažováno s průměrným ročním stipendiem cca 24 tis. Kč. Výše stipendia je odvislá od charakteru výstupů. Ze stipendia jsou studentům hrazeny veškeré náklady, které souvisí s účastí na odborných konferencích.

Na oba akademického pracovníka jsou plánovány spíše symbolické roční náklady 8 tis. Kč, dále je plánována odměna navrhovateli (administrátorovi) projektu. SZP je počítáno ve výši 35 %.

Studenti se na osobních nákladech podílejí 79 % a splňují tak jednu z podmínek zadavatele výzkumu.

Cestovné:

Položka cestovné je celá rozplánována na 1 zahraniční cestu akademického pracovníka spojenou s konferencí, případně více cest domácího charakteru. V případě domácí konference je plánován rozpočet v průměrné výši 4 tis. Kč (1,5 tis. konferenční poplatek, 1 tis. doprava a 1,2 tis. ubytování na 1-2 noci v místě konference, 0,4 tis. diety), v případě zahraniční cesty pak rozpočet v průměrné výši 27 tis. Kč (7 tis. konferenční poplatek, 7 tis. doprava a 6 tis. ubytování na 2 noci v místě konference, 5 tis. diety).

Služby: Popište typ služeb.

Předpokládáme výlučně náklady na služby související s překlady a korekcí příspěvků do časopisů a prezentací na konferencích.

Navrhovatel projektu

doc. Mgr. Jiří Špalek, Ph.D.

Podpis:

Datum: